

2006

NATIONALMUSEETS ARBEJDSMARK

Hoby

– en stormandsslægt fra tiden
omkring Kristi fødsel

Af Susanne Klingenberg

Et af de fornemste fund i Nationalmuseets oldtidssamling er det rige gravfund fra Hoby på Lolland (fig.1). Når Hoby tages op i denne artikel, skyldes det ikke, at der er fremkommet flere grave, men en anden omstændighed, der i virkeligheden er lige så interessant, nemlig at det er lykkedes at finde den bebyggelse, hvor de gravlagte har boet, da de levede.

Hobygraven blev fundet i 1920 i forbindelse med nedgravning af et kloakafløb ved en nyopført ejendom. I den grusede undergrund stødte man i en dybde af omkring 2 meter på to store bægre af sølv, der stod på en bronzebakke. Finderne forstod fundets betydning og ville tilkalde sagkyndig bistand. Men det spændende fund havde også vakt deres nysgerrighed, og de tog igen fat i spaderne og gravede, til de mente, der ikke var mere at finde. Herefter blev den lokale avis underrettet om fundet. Avisens redaktør kontaktede straks Nationalmuseet telegrafisk om det specielle fund. To dage efter fundet var museumsinspektør Th. Thomsen fra Nationalmuseet på stedet. Graven stod endnu åben, de væsentlige oplysninger om fundet kunne stadig opnås og udtrages af findernes beretning. Ved Thomsens efterundersøgelse og ved en senere undersøgelse på stedet samme år ved inspektør H.C. Broholm blev der i den opgravede jord fundet mindre bronzefragmenter og skeletdele. Ud fra undersøgelserne kunne man konkludere, at der var tale om en ca. 2 meter dyb grav, hvori alle de fundne genstande havde været nedlagt. Graven var orienteret nordøst - sydvest. Ud fra de bevarede skeletdele kunne den gravlagte bestemmes som en midaldrende mand med en legemshøjde på omkring 186-87 cm. Dele af den afdødes ben lå på plads i graven ved Thomsens undersøgelse, og de viste, at den afdøde havde ligget med hovedet mod nordøst. Under benene bemærkedes et trælag, der var resterne af kistens bund.

Gravgaverne bestod som tidligere nævnt blandt andet af to sølvbægre. Disse var en del af et drikkeservice, der desuden omfattede en hankekop af sølv, en bronzebakke, en bronzekasserolle, en bronzekande, et bronzefad, en bronzesitula (et kar) og drikkehornbeslag. De to sølvbægre er såkaldte "skyphoi", der består af to skåle, der er sat ind i hinanden. De to ydre skåle er udsmykket med relieffer, der forestiller scener fra Homers Iliade. På det første bæger ses på den ene side trojankongen Priamos, der bønfaller sin fjende Akilleus om at få udleveret sin

Fig. 1.
Gravgaver fra Hobygraven fra 1920, der er anlagt inden for de første årtier efter Kristi fødsel. Foto: Lennart Larsen.

Grave goods from the Hoby Grave discovered in 1920. The grave dates from the first decades after the Birth of Christ.

søn Hektors lig (fig. 2). På den anden side af bægret ses sovende græske soldater i Akilleus' lejr. Scenerne på det andet bæger viser helten Filoktét, der ejede Herakles' berømte bue, uden hvilken Troja ikke kunne indtages. På den ene side af bæger nummer 2 ses Odysseus og en ledsager, der forsøger at franarre ham buen. På den anden side ses en scene, hvor Filoktét's fødder bliver vasket efter et slangebid. De indre bægre er uden udsmykning og helt glatte. Hvert af de to bægre vejer ca. et kilo. Begge bægre er signerede af den person, der har fremstillet dem. Hans navn var Cheirisophos, en af de græske kunsthåndværkere, som arbejdede i Italien. Motivverdenen på bægrene er da også græsk, men de er fremstillet med henblik på at blive solgt til velhavende romerske borgere. Endnu et navn ses på bægrene, nemlig Silius, et romersk navn, og det antages, at dette er navnet på ejeren af de fornemme bægre.

I det ene bæger fandtes en lille kop af sølv. Koppen er 5,8 cm høj og drevet ud af en sølvplade. Hanken er af bronze, og dens øvre ende har form som et dyrehoved, hvor dyrets åbne gab griber om kopens rand. Kop og hank har oprindelig ikke hørt sammen. Lignende dyrehoveder kendes ikke fra romerske arbejder, men derimod er dyrets udformning typisk for det nordiske område. Det kan samtidig iagttages, at der på kopens rand er lavet et lille hak for at påsætte hanken, hvilket også understøtter antagelsen om, at de to dele oprindeligt ikke har hørt sammen. Efter tilføjelsen af hanken må koppen have tjent som øsekop. Bronzebakken, hvorpå de to sølvbægre fandtes, har på undersiden en lille ringformet fod. Hele bakkens inderside og randens yderside er forfinnet og diameteren er 38 cm. Bronzekasserollen er et usædvanligt stort eksemplar – et af de største, der kendes. Den er 14,5 cm høj og har en diameter på 21,5 cm.

Fig. 2.
Scenen hvor kong Priamos bønfaller sin fjende Akilleus om at få sin søns lig udleveret. Foto: Lennart Larsen.

The scene where King Priam begs his enemy Achilles for his son's corpse.

På hanken ses et fabriktionsstempel, der angiver, at den er udgået fra Cn. Trebellis Romanus værksted. Bronzekanden er 21,5 cm høj og har dekoration på rand og hank. Den er udsmykket med en frise med blomster og frugter. Enkeltheder i blomsterne og frugterne er fremhævet ved en sølvbelægning, der kun er delvist bevaret. Fadet har en diameter på 40 cm og er 10,5 cm højt. Midt på fadet ses et relief, der forestiller den skumfødte Afrodite omsværm af eroter. Bronzesitulaen er ikke helt så godt bevaret som de øvrige metalkar, men karrets rand med hank og beslag er velbevarede, da disse er fremstillet i kraftigt gods i modsætning til karrets tynde sider. Beslagene er udformet som erot-hoveder. Hanken afsluttes med svanehoveder, hvor fjer og andre detaljer er fint indgraveret. Situlaen har været omkring 36 cm høj og haft en diameter ved munden på 26 cm.

Ud over det unikke drikkeservice havde den afdøde fra Hoby også fået mere personligt udstyr som bæltspænde, kniv, nål og to guldfingerringe med sig i graven; sidstnævnte er også med til at understrege den afdødes status. Hertil kommer syv såkaldte fibulaer, der har holdt dragten sammen og i princippet har fungeret som en slags sikkerhedsnåle. De fem af fibulaerne er af sølv med guldbelægning, de to andre er af bronze. Endelig var der tre lerkar og bevarede knogler fra flæskesider, dvs. et madoffer, der skulle tjene som føde på rejsen til den anden verden.

Silius antages at være den oprindelige ejer af det fornemme drikkeservice. Fra skriftlige kilder ved man, at der netop på denne tid fandtes en højtstående romersk embedsmand ved navn Silius. Hans fulde navn var C. Silius A. Caecina Largus, men i den antikke litteratur benævnes han C. Silius eller Silius. Han drog i år 13 e.Kr. fra Rom til hæren i Germanien, hvor han i årene 14-21 beklædte embedet som militærkommandant for Øvre Germanien og havde hovedsæde i Mainz. Han ledede flere straffeekspeditioner mod germanerne og fandt i år 15 stedet, hvor Varus-slaget havde stået. Det er klart, at vi ikke kan være helt sikre på, at denne Silius var den oprindelige ejer af sættet, men set i lyset af dets kvalitet må det have tilhørt en mand af høj rang og status, og et kvalificeret bud kunne altså være militærkommandanten i Mainz.

Drikkeservicet fra Hoby er af meget høj kvalitet. Det er samtidig det mest komplette sæt, der er fundet uden for den romerske verden. Udstyret er fremstillet på syditalienske værksteder ved Capua lidt nord for Pompeji, medens kejser Augustus regerede (31 f.Kr. til år 14 e.Kr.). Indholdet i graven er af en sådan kvalitet, at det kan sammenlignes med indholdet i et berømt skattefund, fremdraget ved Hildesheim i Tyskland. Genstandene i dette fund er dele af et såkaldt banketservice, der har været anvendt ved romerske gæstebud. Af ejersignaturerne på karrene kan man se, at der ikke er tale om ét sæt, men mindst fem, da der optræder fem forskellige navne på karrene. Skatten fra Hildesheim menes at have forbindelse med Varusslaget, der fandt sted omkring 100 kilometer fra Hildesheim i år 9 e.Kr. Det kan dog ikke afgøres, om skatten blev gemt af romerske soldater på flugt, eller om der er tale om germansk bytte fra slaget, som senere er gemt og aldrig hentet igen.

Men hvordan er dette kostbare drikkeservice endt på Lolland? Der kunne være tale om handel. Men for det første er det kommet til Danmark, før den omfattende import fra romerriget for alvor kom i gang, og for det andet er der

Fig. 3.
 Gravgodset fra brandgraven, der fandtes i 1897. De brændte ben lå i bronzekarret. De to beslag har oprindeligt siddet på karrets sider, og hanken har været fastgjort til disse. Den afsluttes i hver side med et figlelhoved. Karret har oprindeligt stået på tre foder. Der kan på dets bund ses rester efter lodning. Fodderne er formentlig gået tabt i forbindelse med optagningen af karret. I karret lå et fragment af en sværdskede af jern.
 Foto: Arnold Mikkelsen.

The grave goods from the cremation grave that was found in 1897. The cremated bones were in the bronze vessel. The two mountings were originally on the sides of the vessel, and the handle was attached to these. The handle is terminated on each side by a bird's head. The vessel originally stood on three feet. On its bottom one can see traces of brazing. The feet were probably lost in connection with the removal of the vessel from the grave. In the vessel lay a fragment of a scabbard of iron.

tale om et komplet sæt. Fra andre grave kendes importerede metalkar, der er ældre end karrene fra Hobygraven, men der er tale om enkelte kar og ikke et helt sæt, som vi ser her. I det hele taget er det imponerende, at sættet er kommet samlet fra romerriget til Lollands jord og ikke er blevet splittet undervejs. Dette faktum i kombination med tolkningen af den oprindelige ejer som militærkommandanten Silius i Mainz har ledt frem til følgende teori om fundets vej fra Rom til Lolland: Silius har medbragt sit drikkeservice, da han drog fra Rom til Mainz og har på et tidspunkt skænket det til manden fra Lolland, som siden fik det med sig i graven. Teorien blev allerede fremsat i den primære fremlæggelse af fundet ved K. Friis Johansen i Nordiske Fortidsminder. Udgangspunktet for teorien er et citat fra værket Germania. Her beskriver den romerske forfatter Tacitus, hvorledes romerne skænkede germanske fyrster kostbare sølvkar som en del af deres politik over for germanerne.

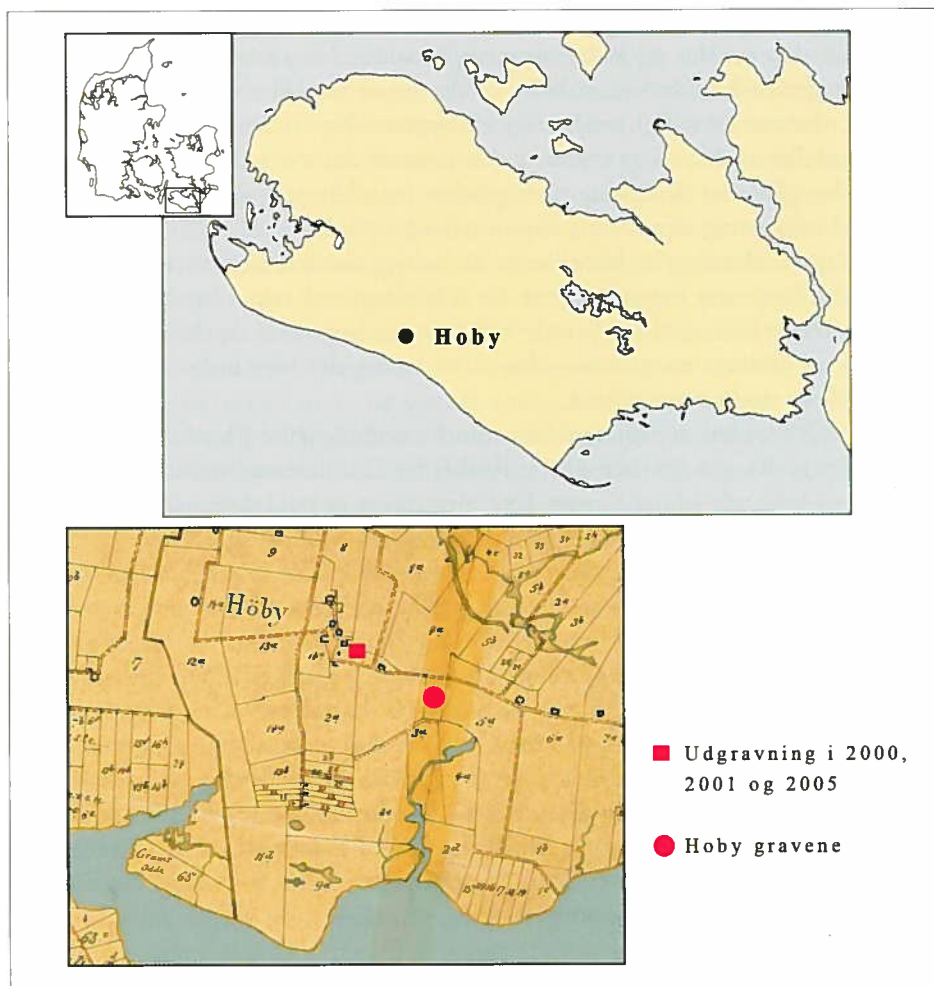
På baggrund af dateringen af Hobygraven må sølvbægrene og de øvrige kar være bortgivet i perioden umiddelbart efter romernes militære nederlag til germanerne i det tidligere omtalte Varusslag. Om dette slag ved vi følgende: Den romerske statholder i Germanien, Publius Quinctilius Varus, førte en stor hærstyrke omfattende tre legioner og ni enheder af hjælpetropper ind i Barbaricum, betegnelsen for områder, der var beboet af andre folkeslag end romere og grækere. På et vanskeligt farbart sted ved floden Lippe i nærheden af nutidens Kalkriese faldt de romerske soldater i et baghold. Den fjendtlige hær blev anført af den cheruskiske fyrste Arminius, som stod i spidsen for en hær bestående af et forbund af stammer, som levede i området mellem Rhinen og Elben. I løbet af de tre dage, slaget varede, blev romerne og deres hjælpetropper nedkæmpet. Man mener, at der har været tale om op mod 20.000 dræbte, omkring

en tredjedel af den samlede romerske hær. Det var et betydeligt tab for romerne, og dette slag satte sig dybe spor i deres bevidsthed og i den senere politiske udvikling. De tre legioner, den 17., 18. og 19., blev aldrig genetableret. Massakren er kendt som slaget i Teutoburgerskoven og er også kendt for, at kejser Augustus skulle have udbrudt: "Quinctilius Varus, giv mig mine legioner tilbage!". Romerne foretog frem til år 16 e.Kr. en række straffeekspeditioner ind i området op mod Elben, men herefter trak de sig tilbage til Rhingrænsen. Ekspeditionerne havde medført betydelige tab, så i begyndelsen af kejser Tiberius' regeringstid (14-37 e. Kr.) ændrede romerne politik over for germanerne. I stedet for de ikke særligt succesrige straffeekspeditioner forsøgte man nu at anvende diplomatiske og politiske midler. Hensigten var vel at splitte de germanske stammer og samtidig at skaffe sig forbundsfæller i det germanske område. I den nyere forskning har man set Hobygraven i sammenhæng med den romerske politik og ment, at det var i forbindelse hermed, at den romerske legat overdrog sit kostbare drikkeservice til en høvding fra Lolland. Hvilke fordele eller modydelser Silius opnåede, er uvist, men der kunne være tale om en belønning for deltagelse i de nævnte straffeekspeditioner, eller der kan være tale om diplomatisk gaveudveksling.

Lå denne rige grav alene, eller var den en del af en gravplads? Det var et spørgsmål, man stillede allerede ved undersøgelsen i 1920. Af Nationalmuseets genstandsprotokoller fremgår det, at der i 1897 var indkommet et fund fra den samme ejendom, hvor Hobybægrene blev fundet. Det var fremkommet ved grusgravning og bestod af et bronzekar, der var fyldt med brændte ben. Mellem disse lå dele af en sværdskede af jern, resterne af det våben, der havde fulgt den døde på ligbålet (fig. 3). Ifølge finderens af karret havde det oprindelig en art låg med en form for hank. Der kunne være tale om en skjoldbule, da en kombination af sværd og skjold ikke er ualmindelig i våbengrave fra tiden før Kristi fødsel. Om denne antagelse er korrekt, kan vi ikke afgøre, idet "låget" var bortkommet ved indsendelsen til Nationalmuseet. Den beholder, der var anvendt som urne, var et bronzekar. Der kendes ikke helt identiske kar fra det danske område, men lignende kar kendes blandt andet fra det nuværende Tyskland. De er importeret fra romerriget og dateres til tiden før Kristi fødsel, dvs. den sene del af førromersk jernalder. Karret er et eksempel på tidlig romersk import. Gravfundet vidner om, at der i tiden før Kristi fødsel levede en mand af en vis rang og betydning i Hoby. Dette fund var med til at bestyrke antagelsen om, at der oprindelig måtte have været en gravplads på stedet. Det samme gjorde oplysninger fra lokalbefolkningen om, at der gennem en årrække skulle være fremkommet skeletter i forbindelse med grusgravningen på stedet. Det blev endvidere oplyst, at der på den gård, hvorfra parcellen var udstykket, skulle have været opbevaret flere bronzekar. I 1920 var der dog ingen, der vidste, hvor disse kar fandtes, og de må formodes at være gået tabt mange år tidligere. I et forsøg på at finde flere grave blev der i 1922 af Nationalmuseet foretaget en undersøgelse på stedet, men man fandt ikke flere grave. Den kraftige udnyttelse af stedet som grusgrav over en lang periode havde formentlig fjernet de øvrige grave. At den rige Hobygrav var bevaret, forklarede man som et resultat af, at den var gravet så dybt ned i jorden, at den ikke var blevet berørt af grusgravningen på stedet. Dette er sandsynligvis korrekt, men det kan vel ikke helt ude-

Fig. 4.
 Hobys beliggenhed på Lolland. Det nederste kort er et udsnit af et matrikelkort fra 1800-tallet. Landskabet ved Hoby har ændret sig meget siden dengang, da der senere er anlagt et dige ud mod Østersøen. I ældre jernalder har en mindre fjordarm formentlig gået næsten helt ind til Hoby, og herfra har man kunnet sejle ud i Østersøen. Tegning: Cille Krause.

The location of Hoby on Lolland. The bottom map is a detail of a cadastral map from the nineteenth century. The landscape at Hoby has changed much since then, as a sea wall was later built towards the Baltic. In the Early Iron Age a small fjord arm probably went almost all the way in to Hoby, and from there it would have been possible to sail out into the Baltic.

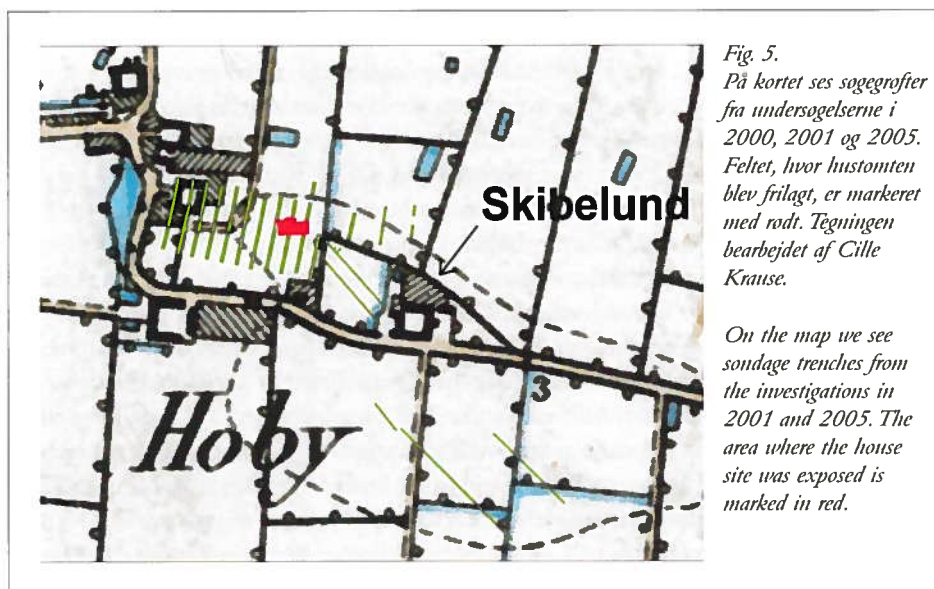

lukkes, at der kan være flere meget dybe grave i området, som eventuelt også ville være intakte på trods af den omfattende grusgravning. Da man gravede i 1920'erne, blev al udgravning foretaget manuelt, der blev således ikke som i dag anvendt maskiner til at fjerne overjorden/pløjelaget. Det fremgår ikke af beretningen om undersøgelsen i 1922, hvor stort et areal der blev afdækket, men set med nutidens øjne har der sikkert været tale om et mindre undersøgelsesområde.

Siden midten af 1990'erne har amatørarkæologen Boje Hansen foretaget afsøgninger med metaldetektor på markerne bl.a. omkring Hoby. Herved er der fundet metalgenstande fra yngre jernalder og middelalder. I 1999 kunne der dog også iagttages keramik og mørk jord på markerne ved gården Skibelund i Hoby. Dette blev af Boje Hansen meddelt Lolland-Falsters Stiftsmuseum, der kontaktede Nationalmuseet. Alle var straks klar over, at denne iagttagelse var af væsentlig arkæologisk betydning. Stedet blev i august 1999 besigtiget af medarbejdere fra Nationalmuseet og Lolland-Falsters Stiftsmuseum sammen med findereren. Der kunne iagttages opløjet, mørk jord og mange lerkarskår. En del af skårene var fra lerkarrenes rande, og disse var i denne sammenhæng væsentlige, da de kunne datere den fundne keramik. De randskår, der blev fundet, havde

facetter ved randene, hvilket er et karakteristisk træk ved lerkar fra den sene del af førromersk jernalder og ældre romersk jernalder. Man kunne således allerede ved besigtigelsen konkludere, at der var tale om et bopladsområde fra ældre jernalder, der var samtidigt med de to Hobygrave (fig. 4). Den opløjede, mørke jord og antallet af skår på markoverfladen viste, at der var kulturlag eller dele af et kulturlag på stedet. Kulturlag på bopladser fra ældre jernalder dannes som oftest ved udjævning af nedlagte hustomter og ophobninger af affald. Dannelsen af kulturlag er afhængig af, hvor længe en bebyggelse har eksisteret på samme sted. Ved en kortvarig bebyggelse vil der ikke dannes så tykke lag som ved en længerevarende bebyggelse. Allerede ved besigtigelsen stod det klart, at der var behov for at foretage en undersøgelse på stedet, og der blev indgået et samarbejde mellem de to institutioner.

I august 2000 blev der foretaget en mindre undersøgelse på arealet nord og syd for vejen, der går gennem Hoby. Resultatet af undersøgelsen kan kort sammenfattes i følgende konklusioner: Der blev påvist et bopladsområde med velbevarede lergulve fra datidens boliger og et fundrigt kulturlag over et 0,5 ha stort areal nord for vejen ved Skibelund. Der var tale om så usædvanligt gode bevaringsforhold, at det blev besluttet at standse arbejdet uden en nærmere undersøgelse af de påviste strukturer. Når man traf dette valg, var det ud fra hensynet til områdets store fremtidige arkæologiske potentiale. Hvis man havde gravet ned i gulvene, havde man også destrueret de bortgravede dele, og sammenhænge ville derfor kunne gå tabt for fremtidige undersøgelser og tolkninger af anlæggene. Syd for vejen var bevaringsforholdene dårlige, og sporene efter bebyggelse var mere begrænsede. Her fremkom kun spredte fund af keramik fra ældre jernalder. Desuden fandtes en kulturlagsrest, der dækkede over et par formodede brønde, sandsynligvis fra vikingetid. Man fik i 2000 ikke mulighed for at udvide undersøgelsen til arealerne nord, vest og øst for det påviste bopladsområde, da de var under dyrkning. For at sikre bopladsområdet mod ødelæggelse blev det takket være en positiv indstilling fra lodsejerne muligt at

*Fig. 5.
På kortet ses søgegrøfter
fra undersøgelserne i
2000, 2001 og 2005.
Feltet, hvor hustomten
blev frilagt, er markeret
med rødt. Tegningen
bearbejdet af Cille
Krause.*

*On the map we see
sondage trenches from
the investigations in
2001 and 2005. The
area where the house
site was exposed is
marked in red.*

friholde arealet for fremtidig dyrkning. I 2001 fortsatte undersøgelserne på lokaliteten, og prøvegravninger fandt sted på arealet nord og vest for de tidligere prøvegravede områder. Undersøgelsen i 2001 viste, at bopladsområdet var omkring 1,5-2 ha stort. Desuden blev der påvist mindst 10 formodede hustomter. Fire af de påviste hustomter var med bevarede lergulve. Desuden blev der fundet et vikingetidigt grubehus – en mindre bygning, der er nedgravet i jorden. Et mindre felt blev anlagt ved en af de påviste hustomter med bevaret lergulv (Hus I). Der kunne konstateres dele af en brolægning foruden det nævnte lergulv. Desuden kunne det iagttages, at de nedgravninger, der oprindeligt var gravet for at placere de stolper, der indgik i tag- og vægkonstruktion, fremtrådte tydeligt og let kunne ses i lergulvet. Som ved undersøgelsen i 2000 valgte vi at grave så lidt som muligt ned i de påviste anlæg. Der blev dog lagt en mindre grøft igennem lergulvet, og i denne kunne det iagttages, at huset var anlagt på et ældre kulturlag. Fundmaterialet i kulturlaget bestod af keramik og store mængder velbevarede dyreknogler. Efter undersøgelsen blev de gravede grøfter tildækket, og arealet blev fortsat friholdt for dyrkning.

I september 2005 var der mulighed for at iværksætte en supplerende undersøgelse i Hoby. Formålet med undersøgelsen var at få afgrænset bopladsområdet mod øst og nord. Desuden ville den hustomt, som var fundet ved en prøvegravning i 2001, blive frilagt i sin helhed (fig. 5). Resultaterne fra undersøgelsen i 2001 tydede på, at der her var flere hustomter, der var anlagt oven i hinanden. Hvis dette virkelig var tilfældet, ville det have betydning for en eventuel udgravning på stedet både tidsmæssigt og økonomisk. Hus I blev frilagt i sin helhed, og det var straks klart, at der var tale om mindst tre hustomter, der var anlagt umiddelbart over og lidt forskudt for hinanden. Der var tale om langhuse, der havde beboelse i den ene ende og stald i den anden (fig. 6). En gård i ældre jernalder består af et sådant langhus. Til dette kan der være knyttet et eller flere mindre huse. Det kan ikke afgøres ud fra de hidtidige undersøgelser, om dette også har været tilfældet i Hoby, men det er sandsynligt. Hustomterne var særdeles velbevarede. I beboelsedelen var det lag ler, der har udgjort gulvet, næsten intakt, og sporene efter husets væg kunne tydeligt erkendes. For at få et indblik i, hvor kompliceret og tidskrævende en udgravning af en sådan hustomt ville være, blev der gravet ned i en fjerdedel af huset. Det blev meget hurtigt klart, at en maskinel afgravning i de tynde lag ikke ville være mulig, en nedgravning i hustomterne måtte foregå med skovl og graveske.

Lagene var meget kompakte med mange fund af dyreknogler og keramik. Desuden var der en stor mængde brændt materiale, der tyder på, at en af hustomterne kunne være nedbrændt. Der blev i forbindelse med udgravningen søgt med metaldetektor, men kun fundet et fragment af en bronzenål. Ved undersøgelsen blev der udtaget jordprøver. En analyse af disse har vist, at der er bevaret forkullede planterester i form af korn og ukrudtsplanter. Der blev ikke gravet til undergrund i feltet, som ved udgravningens afslutning igen blev tildækket (fig. 7). I det mindre felt omkring hustomten kunne der kun iagttages enkelte gruber, og i feltets sydvestlige hjørne fandtes et grubehus. Heller ikke dette grubehus var fra romertid, da der i den jord, grubehuset var opfyldt med, fandtes det bedste metaldetektorfund fra undersøgelsen, nemlig en såkaldt ligearmet fibula af bronze fra germansk jernalder. Endelig blev bebyggelsen af-

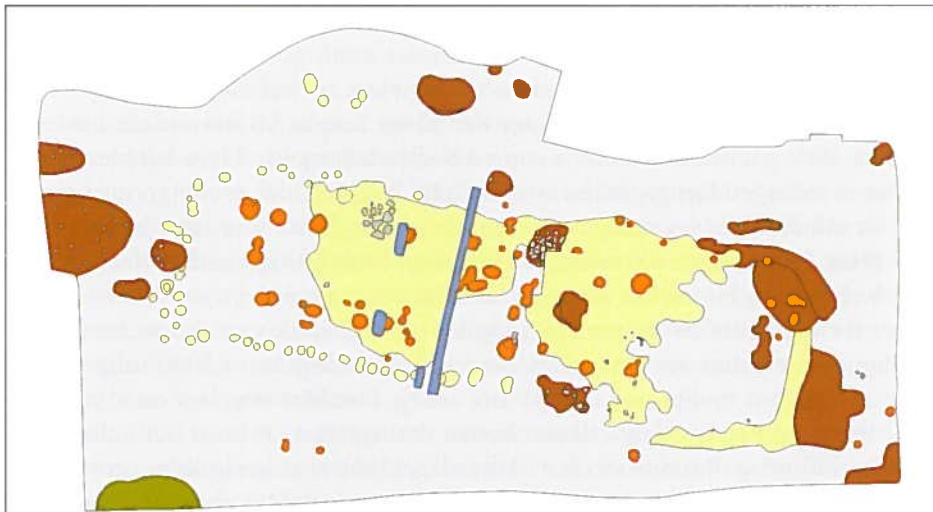

Fig. 6.

Hustomten, der blev frilagt i 2005. Den er omkring 25 meter lang og orienteret øst-vest. Den vestlige del af hustomten fremstår tydeligt med vægforløbet markeret med de mindre, gule stolper. Strukturerne repræsenterer flere faser/bygninger på stedet. Inde i hustomten ses flere spor efter tagbærende stolper, som viser, at der har været mere end én bygning på stedet. Den vestligste af de brolægninger, der ses inde i hustomten, er en indgangsbrolægning fra en anden bygning. Desuden er lergulvet, der ses i den østligste del af hustomten, formodentlig også fra en anden bygning, der har været på stedet.

Signaturer:

Gult: ler og lerholdige stolpehuller

Orange: øvrige stolpehuller

Brunt: gruber

Grønt: grubehuset

Blåt: nedgravningerne i hus I fra 2001

Gråt: stenlægninger

Tegning bearbejdet af Cille Krause.

The house site that was exposed in 2005. It is around 25 metres long and oriented east-west. The western part of the house site appears clearly with the course of the wall marked with the smaller yellow posts. The structures represent several phases/buildings at the site. Inside the house site we can see several traces of roof-bearing posts, showing that there was more than one building at the spot. The westernmost of the pavings that can be seen inside the house site is an entrance paving from another building. In addition the earthen floor that can be seen in the easternmost part of the house site is probably also from another building that was once on the site.

Symbols:

Yellow: Clay and clay-filled post-holes

Orange: Other post-holes

Brown: Pits

Green: The pit-house

Blue: Diggings in House 1 from 2001

Grey: Pavings

grænset mod øst, hvor der blev konstateret spor efter en bebyggelse fra middelalderen.

Undersøgelsen i 2005 viste, at lergulve og andre strukturer ligger lige under pløjelaget og derfor vil blive destrueret ved en almindelig landsbrugsmæssig udnyttelse. Hvis vi skal sikre de væsentlige oplysninger, dette fortidsminde kan bidrage med til vores forståelse af den ældre jernalders samfund, er en totalundersøgelse af bopladsområdet nødvendig. Det vil ikke være tilstrækkeligt at udgrave dele af bopladsen. Det er netop helheden, der er væsentlig for forståelsen af bosættelsens samlede struktur. Der har allerede være gættet på, hvilken

*Fig. 7.
Den frilagte hustomt set
fra øst. De tagbærende
stolper er markeret med
landmålerstokke. Foto:
Cille Krause.*

*The exposed house site
viewed from the east.
The roof-bearing posts
are marked by sur-
veyor's sticks.*

type bebyggelse man kunne forvente. Var Hobyfyrsten omgivet af sine krigere, og var det hans og deres hjælp til romerne, der havde bevirket, at han modtog det kostbare drikkeservice? Hvis dette har været tilfældet, burde man forvente, at bebyggelsen havde en anden karakter end de øvrige landsbyer fra ældre jernalder. Der kunne måske være tale om en eller to gårde med mange tilknyttede bygninger, hvor krigerne og deres familier kan have boet. Andre har ment, der måtte være tale om en stor enkelt gård, der flyttede rundt inden for det påviste bebyggelsesområde. Ud fra de hidtidige undersøgelser kan man ikke entydigt udlede noget sikkert om bebyggelsens struktur. Det delvist undersøgte langhus er lidt større end sædvanligt, og det kunne tyde på en vis velstand og magt. Men for at forstå anlæggets karakter er antallet af tilknyttede bygninger og deres karakter/funktion også af væsentlig betydning. Der er som nævnt påvist dele af flere hustomter ved undersøgelserne, og nogle af disse er tolket som langhuse. Dette sammenholdt med, at der er flere hustomter anlagt over hinanden, kunne tyde på, at der er tale om flere samtidige gårde på stedet. Bebyggelsen kan på baggrund af keramikfundene dateres til ældre jernalder og synes anlagt i århundrederne før Kristi fødsel. Den synes at forsætte kontinuerligt til tiden omkring 100 efter Kristi fødsel. Hvad der herefter sker, siger de hidtidige undersøgelser ikke noget om. Fra tiden omkring 400 efter Kristi fødsel og frem til vikingetid og middelalder kan der igen konstateres spor efter bygge i området. Fundmaterialet fra ældre jernalder består af keramik, dyreknogler og dele af en enkelt metalgenstand. Mængden af metal fra bopladsen er således meget begrænset; det er da også yderst sjældent at finde genstande af metal på bopladserne fra den ældre jernalder. Når der findes metal, drejer det sig som oftest om dele af genstande, dvs. ting, der er gået i stykker, eller genstande, der synes at være tabt.

Metalsager er tilsyneladende noget, man har passet godt på i dagliglivet og anvendt til f.eks. at markere status i gravene.

Graven fra Hoby er den rigeste fyrstegrav i Nordeuropa fra 1. årh. e.Kr. Den viser os et medlem af datidens absolutte magtelite, en mand, der må have haft kontakt med romerriget. En udgravning af hans bebyggelse vil kunne bidrage væsentligt til forståelsen af datidens samfund. Hvordan er magtelitens bebyggelser organiseret? Har manden i Hobygraven været omgivet af en hird, således at der måske er tale om en stor gård med mange mindre bygninger tilknyttet, eller er der tale om flere samtidige gårde, hvor én er markant større end de øvrige, og har bebyggelsen været omgivet af f.eks. hegn eller palisade? Resultaterne fra en kommende undersøgelse ved Hoby vil have stor betydning for tolkningen og forståelsen af andre bopladser fra ældre jernalder. Samtidig vil en udgravning af pladsen formentlig kunne kaste lys over samfundsforandringerne i ældre jernalder. Der har i de senere år været forskningsprojekter i gang omkring aristokratiet og dets rolle i samfundet i yngre jernalder, bl.a. Gudme- og Tissø-projekterne. En undersøgelse ved Hoby vil ligge i forlængelse af disse projekter og bidrage med væsentlige oplysninger om aristokratiets/magtelitens rolle i den ældre jernalder.

Litteratur

- Jørgen Jensen*: Danmarks Oldtid. Ældre jernalder 500 f. Kr.-400 e. Kr. 2003.
K. Friis Johansen: Hoby-fundet. I: Nordiske Fortidsminder II. 1911-1935, side 119-165.
Sophus Müller: Et Fund fra Overgangen mellem den førromerske og den romerske Tid. I: Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie. 1900, side 148-153.
Sejrens Triumf. Norden i skyggen af det romerske imperium. Red.: *Lars Jørgensen, Birger Storgaard og Lone Gebauer*. Nationalmuseet 2003.
P. Ørsted: Danmark før Danmark. Romerne og os. 1999.

SUMMARY

Hoby

– the burial place of a magnate dynasty from the beginning of our era

One of the finest finds in the department of Danish Prehistory of the National Museum is a rich grave find from Hoby on the island of Lolland. The grave is the richest princely grave in northern Europe from the first century. The grave goods included two silver cups. They were made in the Roman Empire, but by a Greek silversmith. The cups were decorated with motifs from The Iliad. Besides the silversmith's name another name can be seen on the cups – Silius. It is assumed to be the name of the original owner of the cups. It has been proposed that this Silius might be identical to the military commandant in Mainz, who served there in the years 14-21 AD. Silius may have brought his costly drinking service when he went from Rome to Mainz and at some point presented it to the man from Lolland who was later buried with it. After the defeat of the Romans under Varus in the Battle of the Teutoburg Forest in 9 AD the

Romans went on a number of punitive expeditions, but they also tried to employ diplomatic and political means. In recent research the Hoby Grave has been interpreted as an indication of Roman policy towards the Germanic tribes. An older grave find from the period before the Birth of Christ shows that before this time there was already a man of a certain rank and status in the Hoby area. The two graves lay at a burial site that was probably destroyed as a result of extensive gravel quarrying in the area. Hoby is dealt with in this article because we have succeeded in finding the settlement where the deceased had lived. The settlement was found by the amateur archaeologist Boje Hansen, who had observed ploughed-up earthenware potsherds and dark earth at the place. An inspection conducted by Lolland-Falsters Stiftsmuseum and the National Museum revealed that the many ploughed-up potsherds could be dated to the Early Roman Iron Age and were thus contemporary with the grave. It could further be ascertained that culture layers or parts of culture layers were preserved at the spot. This was something of an archaeological sensation in that part of the country, where culture layers are usually not preserved at settlements from the period. The significance of the find was immediately clear. The many ploughed-up potsherds and the ploughed-up dark earth further showed that the area was being ploughed down. A minor investigation was carried out in 2000, and this confirmed the assumption. Thanks to a positive attitude from the landowners and an appropriation from the Cultural Heritage Agency, it became possible to exempt the area from cultivation and protect the settlement from destruction. Another investigation was conducted in 2001 to further demarcate the settlement area. In 2005 it became possible to carry out supplementary investigations. The results of the investigations at Hoby show that this was a settlement of around two hectares. They also showed that the preservation conditions were particularly good, and for example that the earth floors from the dwellings of the time were preserved. Traces of at least ten house sites have been demonstrated. One of these was exposed in 2005, and it could be observed that several houses had been built, one above the other, at the same place. So some of the demonstrated house sites probably also have several phases. These observations suggest that there were several farms at the site. But on the basis of the few small investigations done so far we cannot infer anything with certainty about the structure of the settlement. In the investigations it could be noted for example that the earth floors lie up in the tilth layer or just below it, and will therefore be destroyed by ordinary agricultural utilization. This means that if we are to safeguard the important information about this antiquity, it may be necessary to conduct an archaeological investigation of the settlement area. But why is it so important to investigate this Iron Age settlement? The rich grave with the silver cups shows us a member of the absolute power elite of the time, a man who also had contacts with the Roman Empire. An investigation of his settlement could make an important contribution to our understanding of the society of the time. How was the power elite's settlement organized in this period? An investigation at Hoby will show us this, and the results could be of great significance for the interpretation of other settlements from the Early Iron Age.